

РОЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ

Л. І. Калачевська, к. е. н., доцент,
О. П. Славкова, д. е. н., професор
Сумський НАУ

Проаналізовано питання ролі кооперативів у забезпеченні сталого розвитку сільських територій. Надано ретроспективний аналіз розвитку сільського господарства як бази для створення сільськогосподарських кооперативів. Наведені основні соціально-економічні результати діяльності кооперативів та рекомендації щодо їх поліпшення.

Постановка проблеми. Органи державної влади, які прямо або опосередковано забезпечують сталий розвиток сільських територій, розглядають підприємництво як фактор прискорення цього процесу, що являє собою величезний резерв потенційної зайнятості. Згідно підприємницької орієнтації соціоекологоекономічного розвитку села, підприємництво стає центральною силою економічного зростання та розвитку, без якої застосування решти факторів буде неефективним. Однак зазначимо, що саме по собі декларування пріоритету розвитку підприємництва в якості основного фактора соціоекологоекономічного розвитку села необов'язково забезпечить очікувані результати, якщо, наприклад, не існуватиме сприятливого підприємницького середовища, що визначається політикою у сфері розвитку сільського підприємництва.

Тому важливим, на нашу думку, в цьому контексті є розвиток сільськогосподарських кооперативів, які складають одну із частин підприємництва на селі та можуть формувати відповідне підприємницьке середовище, яке в свою чергу впливає на розвиток сільських територій.

Аналіз останніх публікацій. Вагомий внесок у розвиток теоретичних засад проблем розвитку сільськогосподарської кооперації та її впливу на розвиток сільських територій зробили такі класики кооперативної думки та сучасні дослідники як: В. Збарський, В. Зіновчук, М. Малік, Л. Молдаван, М.Туган-Барановський, О. Чаянов, М. Кондратьєв, та ін.

Мета та методика досліджень. Метою нашого дослідження є визначення ролі сільськогосподарських кооперативів у забезпеченні сталого сільського розвитку шляхом підвищення добробуту сільського населення та якісних параметрів його життя.

Методичною основою дослідження послужили методи діалектичного пізнання, сходження від абстрактного до конкретного, формалізації, історичний, а також системний та інформаційний підходи.

Виклад основного матеріалу. Відродження кооперації в Україні під час децентралізації повинно створити перспективи для процвітання сільських громад та реформування аграрного сектора. На сьогодні в Україні зареєстровано 1026 кооперативів, що на 530 більше, ніж в 2009 р., але проблема заключається в тому, що більшість з них зареєстрована формально та не веде практичної діяльності. У той же час країни – члени ЄС через сільськогосподарські кооперативи реалізують 70 % продукції, США та Канада – 60 % і таким чином розв'язують проблему збуту продукції, вирощеної фермерами, шляхом підтримки створення ними прозорої постачальницької, заготівельно-збутової інфраструктури на засадах кооперації та її інтеграції з торгівлею, підприємствами харчової і переробної промисловості.

Аналізуючи ситуацію, що склалася можна стверджувати, що кооперативам на сьогодні приділяється значна увага, але їх діяльність не впорядкована законодавчо чи методично. Сучасна сільськогосподарська кооперація може виступити одним із напрямів, що забезпечує сталий розвиток сільських територій. Багато сільських рад в даний час не здатні утримувати на своєму балансі об'єкти соціальної інфраструктури. Тому, при ефективній роботі підприємницьких структур, можливо не лише підтримання об'єктів соціальної сфери, але і їх подальший розвиток. Як наслідок – створення нових робочих місць, що позитивно впливає на вирішення проблеми сільського безробіття, сприяє зростанню професійних навичок і кваліфікації сільських жителів, підвищує рівень їх матеріального добробуту. У той же час, сільськогосподарські кооперативи не в змозі задовольнити потреби всіх бажаючих у працевлаштуванні, оскільки знаходяться на етапі становлення і потребують державної та законодавчої підтримки свого розвитку.

Згоджуючись з цією думкою можна її додати деякими міркуваннями, які значно розширюють вплив кооперативів на розвиток сільських територій.

Кооперація має безпосередній вплив на розвиток села. У зв'язку з тим, що критеріями оцінки ефективності здійснення одного з напрямів політики сталого розвитку сільських територій є економічний напрям, то саме зростання ефективності сільського господарства, диверсифікації сільської економіки в цілому, стимулювання розвитку малих форм господарювання, в т. ч.

сільськогосподарської кооперації, призведе до позитивних результатів.

Роль сільськогосподарських кооперативів в розвитку сільських територій ми вбачаємо в наступному:

- підвищення економічної стійкості сільських територій та соціальної привабливості сільської місцевості;
- забезпечення продовольчої безпеки;
- формування соціального капіталу сільської території;
- наповнення бюджетів сільських громад;
- забезпечення зайнятості та добробуту селян;
- зменшення міграції, особливо за кордон та приток молоді в сільську місцевість;
- підвищення освітнього рівня жителів сільської місцевості;
- духовний розвиток селянства;
- впровадження науково-технічного прогресу та інновацій;
- розвиток соціальної інфраструктури;
- формування навичок самоврядування та самоуправління.

На сільських територіях створення сільськогосподарського кооперативу полягає у пошуку унікальної комбінації ресурсів, спрямованої на підвищення соціоекологоекономічної цінності сільських територій, у т.ч. і через диверсифіковане використання місцевих ресурсів (земельних, водних, лісових тощо), зокрема в туризмі і рекреації, народних промислах, спорті, професійному навчанні, торгівлі, інформаційно-консультаційному обслуговуванні, що створить передумови для розширення сфери прикладання праці в сільській місцевості. А процеси децентралізації та формування спроможних територіальних громад є поштовхом для їх розвитку та в майбутньому може стати метою соціально-економічного розвитку громади.

Висновки. На нашу думку, в основі успіху розвитку сільськогосподарських кооперативів має знаходитися певна форма інституціональної підтримки. Створення відповідного середовища слід починати на загальнонаціональному рівні з реалізації макроекономічної політики, спрямованої на забезпечення стабільності, захист прав власності та мінімізацію ступеня втручання в економічній сфері. Більш того, розвиток кооперативів є неможливим без ефективної системи підготовки та підвищення кваліфікації кадрів і відповідної інформаційно-консультаційної інфраструктури. Такий підхід дозволить не тільки розвивати кооперативи, а й активно впливати на сталий розвиток сільських територій.